

Cənubi Qafqazı sülh və əmin-amanlığa daha da yaxınlaşdıran Vaşinqton görüşü tarixi əhəmiyyətli bir hadisəyə çevrildi. 1992-ci ildə erməni lobbisinin təşəbbüsü ilə ABŞ Konqresi tərəfindən Azadlığa dəstək haqqında akta əlavə edilən və Azərbaycana ABŞ-ın birbaşa yardımını qadağan edən "907-ci düzəliş" ləğv edildi, beləliklə, 33 ildir davam edən haqsızlığa son qoyuldu, ədalət zəfər çaldı.

Tarixin ironiyası onda idi ki, Azərbaycan torpaqlarının Ermənistan tərəfindən işğalının davam etdiyi bir dövrdə ABŞ Konqresi rəsmi Bakının güya "blokada" tətbiq edilməsini bəhanə kimi göstərərək ölkəmizə ABŞ-dan dövlət yardımının göstərilməsinə qadağa qoyan qanun qəbul etdi, necə deyirlər, yanan da biz olduq, yaman

daha böyük haqsızlıqdan xəbər verirdi.

Ötən illər ərzində bəzi sağlam qüvvələrin təkidi ilə ona müəyyən güzəştlər olub. 11 sentyabr hadisələrindən sonra Azərbaycanın beynəlxalq terrorizmlə mübarizədə dəstəyini təmin etmək məqsədilə ABŞ Konqresi 2001-ci ilin oktyabr ayında prezidentə düzə-

“907-ci DÜZƏLİŞ”in DAYANDIRILMASI HƏQİQƏTİN TƏNTƏNƏSİDİR

da... bu 33 il ərzində ABŞ prezidentləri "907-ci düzəliş"in icrasını müvəqqəti dayandırsa da, Bayden-Blinken administrasiyası bu ədalətsiz qərarı yenidən qüvvəyə mindirərək, ölkəmizə qarşı təzyiq vasitəsi kimi istifadə etməyə çalışdı.

Əslində "907-ci düzəliş" mahiyyət etibarilə haqsız qadağa xarakteri daşıyırdı, bununla da Azərbaycan iqtisadi və siyasi sabitliyi asanlaşdırmaq üçün ABŞ hökumətindən birbaşa yardım almayan yeganə postsovet dövlətinə çevrilmişdi. Bu qərarın qəbuluna qarşı sağlam düşüncəli insanların cəhdi heç bir nəticə vermədi, erməni lobbisinin Konqresə təsir gücü, xüsusilə də onlara havadarlıq edənlərin səyi haqsızlığa rəvac verdi.

Düzəliş ilk dəfə 1992-ci ildə guya Azərbaycan tərəfindən Dağlıq Qarabağın "işğalı" və Ermənistana qarşı blokadasını dayandırmaq məqsədilə senator Con Makken tərəfindən irəli sürülmüş, ancaq daha sonra naməlum səbəblərə görə geri qaytarılmışdır. Lakin bu erməni lobbisinin üzvlərini və onların konqresdəki himayədarlarını razı salmamış, üzdənirəq sənəd yenidən senator Con Kerrinin və erməni lobbisi təşkilatlarının dəstəyi ilə konqressmen Veyn Ovens tərəfindən konqresdə irəli sürmüşdür. Haqsız, heç bir hüquqi və siyasi mahiyyət ifadə etməyən təklif yenidən etirazla qarşılanmışdır. Senator Riçard Luqarin düzəlişin qəbul edilməsinə qarşı fakt və dəlillərlə irəli sürüldüyü etiraz heç bir nəticə verməmiş və heç bir hüquqi təməli olmayan, saxta siyasi mülahizələrlə "bəzədilmiş" "Erməni Müdafiə Akti" adlanan qanun layihəsi Konqres tərəfindən qəbul edilmişdir.

Beləliklə, üzdənirəq haqsızlıq "zəfər çalmış" və bu əlavə ilə ölkəmiz ABŞ hökumətinin keçmiş sovet respublikalarına göstərdiyi yardımdan məhrum edilən yeganə ölkə olmuşdur. Bu qərarın siyasi mahiyyəti

lişin hüquqi qüvvəsini bir illiyinə dayandırmaq səlahiyyəti verib, 2002-ci ilin yanvar ayında isə bu qərar təsdiqlənib. Sonuncu dəfə 2022-ci ildə bu düzəliş növbəti il üçün dondurulub.

Ötən illər ərzində demək olar ki, bütün beynəlxalq miqyaslı tədbirlərdə dövlətimizin başçısı qətiyyətlə vurğulayıb ki, "biz istəyirik ərazimizdən keçən dəhlizlər yükdaşımalarda daha fəal iştirak etsin. Bu, pul gətirir, iş yerləri yaradır, siyasi təsir yaradır".

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bu qətiyyəti təkcə ölkəmiz üçün deyil, bir sıra ölkələrin milli təhlükəsizliyi üçün mühüm əhəmiyyət daşıyırdı. ABŞ Senatının Beynəlxalq Münasibətlər Komitəsinin üzvü, senator Stiv Deyns vurğulayıb ki, "bu dəhliz vasitəsilə Mərkəzi Asiyaın beş ölkəsi Rusiya və Çin əvəzinə Avropa və Qərbdə doğru daha çox istiqamət götürməyə imkanlar açır. Bu, təkcə Birləşmiş Ştatlar üçün deyil, Qərb üçün də bəzi

mühüm dividendlər qazandıra biləcək başqa bir "İbrahim Razılaşmaları"na bənzəyir. Təbii ki, Rusiya və İran bundan məmnun deyil".

Tarixi həqiqət zəfər çaldı, Prezident İlham Əliyev ilə amerikalı həmkarı Donald Tramp arasında qurulmuş uğurlu əməkdaşlıq öz nəticəsini verdi. Avqustun 8-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti Donald Tramp və Ermənistan Respublikasının Baş naziri Nikol Paşinyan Birgə Bəyannamə imzaladılar. Bu sənəd 33 il əvvəl Azərbaycanın məruz qaldığı ədalətsizliyə son qoydu.

Zəngəzur dəhlizi ("Tramp yolu") nəqliyyat bağlantısı layihəsi sülhü bərqərar etməklə iqtisadi xarakter daşıyır, ticarət, tranzit və enerji daşıyıcılarının nəqlində Cənubi Qafqazın mövqeyini möhkəmləndirəcəkdir. Ticarət marşrutu Ermənistan ərazisindən keçsə də, bu, həmin dövlətin su-

verenlik və ərazi bütövlüyünə heç bir xələl gətirməyəcək.

İmzalanma mərasimindən sonra Azərbaycan Prezidenti qürur və iftixar hissi ilə, uzun sürən siyasi cəhdlərin uğurlu nəticəsinin memarı ABŞ Prezidenti Donald Trampa müraciətən dedi: "Sizə təşəkkür edirəm ki, illər öncə Azərbaycana tətbiq edilən "907-ci düzəliş" bu gün ləğv olundu. Bu gün həqiqətən Azərbaycan xalqının yaddaşında həkk olunacaq. Bu Azərbaycan üçün böyük nailiyyətdir". Prezident İlham Əliyevin Birgə Bəyannamədə 8 avqustun tarixi bir gün olması barədə fikirləri aydın səmada şimşək kimi çaxdı, sevinənlər üçün bayram atəş-fəşanlılığı yaratdı, qarşıduranların gözünü kor olacaq qədər qamaşdırdı: "Biz Cənubi Qafqazda sülhü bərqərar etdik. Bu proses nəticəsində Azərbaycan və Ermənistan sülh və barış üçün cəsur və məsuliyyətli olacaqlar və razılaşma Qafqazda əbədi sülh ilə nəticələncəkdir".

Vaşinqton görüşü və orada qəbul edilən sənədin tarixi əhəmiyyəti böyük beynəlxalq əks-səda doğurdu. 33 ildir durğun suya bənzəyən "siyasət dəryası" qəfil atılan daşın təlatümünə məruz qaldı, əks-səda tezliklə dünyaya yayıldı.

Birgə Bəyannamə çox mühüm tarixi sənəd kimi dərhal İsveçrə, Gürcüstan, Avstriya, Almaniya, Böyük Britaniya, Serbiya, İtaliya, Misir və digər sülhsevər, tərəqqipərvər ölkələrin media orqanlarında geniş işıqlandırıldı, əldə olunmuş razılaşmaya geniş yer ayrıldı. Səudiyyə Ərəbistanı və İordaniya krallığının xarici işlər nazirlikləri ABŞ-ın vasitəçiliyi ilə Ermənistan və Azərbaycan Respublikası arasında əldə edilmiş sülh razılaşmasını alqışladılar.

ABŞ Prezidenti Donald Trampın və Prezident İlham Əliyevin söylədiyi fikirlərdən sitatlar tərəqqipərvər dünya mətbuatının manşetini bəzədi.

Vaqif TANRIVERDİYEV,
"Respublika".